

مقایسه تحلیل محتوای فارسی سوم ابتدایی و پنجم ابتدایی به روش گانینگ فوگ

سارینا مصطفایی¹ هدیه عباسی²

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش بررسی میزان سطح خوانایی فارسی سوم و پنجم ابتدایی به روش گانینگ است، جامعه آماری این پژوهش محتوای کتاب فارسی سوم و پنجم ابتدایی در سال تحصیلی 1399-1400 است که فارسی سوم شامل 17 درس و فارسی پنجم شامل 17 درس است که به روش گانینگ انجام گرفته است. در روش گانینگ 3 نمونه ی 100 کلمه ای از ابتدا، وسط و آخر کتاب انتخاب شدند و برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آماری میانگین و جدول فراوانی استفاده شد؛ که کتاب فارسی سوم ابتدایی با احتساب ± 1 متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش آموزان 11 ساله می باشد ولی فارسی پنجم ابتدایی از لحاظ سطح خوانایی و درک و فهم دانش آموزان در سطح پایین تری قرار دارد، لازم است که مؤلفان کتاب درسی و برنامه ریزان و طراحان دقت لازم را در تألیف این کتاب به کارگیرند؛ پس نیاز است تا محتوای کتب درسی مورد بررسی و تحلیل قرارگیرد تا با بازنگری و تجدید نظر و اصلاح برنامه و محتوای کتب درسی زمینه رشد و پیشرفت تحصیلی را فراهم آورد.

کلید واژه: تحلیل محتوا، گانینگ، کتاب فارسی

sarinamostafaii47913@gmail.com دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس بنت الهدی صدر کردستان¹

hedie.abasi.1994@gmail.com دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس بنت الهدی صدر کردستان²

مقدمه:

کتاب فارسی از جکله کتاب های درسی مهم در دوره ابتدایی محسوب می شود و برای ما جایگاه و اهمیت بسیار ارجمندی دارد چون از سویی هویت فرهنگی ما را سامان می دهد و از سوی دیگر در درگاه رفتن به دنیای آموزش و یادگیری علوم و فضایل است، در فصل 6 (ایران من) درس چهاردهم در فارسی سوم (ایران آباد) پیام آور شکوه و جلال فکر و فرهنگ ایران اسلامی در طول روزگاران است، جوهره انار حکیمان و فرزندان پهنه ی علم و ادب فارسی همواره از دو آبشخور گوارا و روح پرور مایه گرفته است. برنامه و محتوای کتاب فارسی یکی از عناصر مهم نظام آموزش و پرورش است و در تحقق اهداف آموزش و پرورش نقش اساسی دارد

تحلیل محتوا در تحقیق اجتماعی امروز روز به روز اهمیت بیشتری پیدا می کند، دلیل آن امکانی است که برای تحلیل منظم اطلاعات و اظهار نظرهای عمیق تر و پیچیده تر مثل گزارش مصاحبه های نیمه رهنمودی عرضه می کند. یافتن نسبت بین اهداف و محتوا به منظور بهبود محتوای موجود، علت اصلی تحلیل محتوا خواهد بود اما موضوع به همین جا ختم نمی شود چنانچه در تعاریف مختلف از محتوا مشاهده شد، محتوا دارای عناصر متعدد و پیچیده ای است، ضمن آنکه جنبه های مختلفی را نیز در بر دارد. از این رو یکی از دلایل تحلیل محتوا تشخیص این عناصر و آن جنبه هاست (رضوانی، 1389).

فرمول های خوانایی به تجزیه و تحلیل محتوای یک نوشته ، یافتن برای اندازه گیری درجه خوانایی آنان می پردازد. این تجزیه و تحلیل به خصوص بر کلمه ها و جمله ها و عبارات ها و پارا گراف های یک نوشته تاکید دارد، و با شمارش کلمه ها و جمله ها و با استفاده از فرمولهای خاص، میزان و درجه سختی یا دشواری متن را تعیین می کند و همچنین درجه تناسب نوشته با سن کلاسی یا سطح توانایی خواندن متن را مشخص می سازند(یار محمدیان، 1385)

سطح خوانایی گانینگ یکی از روش های عینی- کمی تحلیل محتواست که برای مشخص کردن میزان خوانایی متن ها به کار میرود، اساس این روش را توجه به 2 عامل زبانی یعنی طول جمله و طول کلمه تشکیل می دهد. با این روش می توان پی برد که سطح خوانایی یک کتاب برای چه میزان تحصیلات مناسب است (ملکی و فضل الهی به نقل از گانینگ، 1390).

دراین پژوهش سطح خوانایی کتاب فارسی سوم از نظر میزان تناسب متون با سطح سنی و درک و فهم دانش آموزان را بسنجیم با استفاده از فرمول خوانایی گانینگ می باشد.

تحلیل محتوای یک متن به 2 صورت کمی و کیفی انجام میشود و اطلاعات مربوط به رقم، به کارگیری واژه های معین در یک متن، نمونه ای از جنبه های کمی و تحلیل موضوع نمونه ای از جنبه کیفی می باشد (باقری، 1387)

خوانایی متن نشان دهنده میزان سادگی خواندن و فهمیدن نوشته هاست، یکی از کاربردهای اصلی و روش های سنجش خوانایی متن در تحلیل محتوای کتاب درسی است.

کتاب فارسی پایه سوم بر بنیاد رویکرد عام برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران یعنی شکوفایی فطرت الهی استوار است و با توجه به عناصر 5 گانه (علم، تفکر، ایمان، اخلاق و عمل) و جلوه های آن در 4 حیطه (خود،خلق، خلقت، خالق) برپایه چهارچوب برنامه درسی فارسی دوره ابتدایی سازماندهی و تألیف شده است.

پیشینه و پژوهش:

پیرایش (1393) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان تحلیل محتوای متن کتاب های بخوانیم و بنویسیم پایه چهارم ابتدایی در سال 92-93 بر اساس فرمول خوانایی گانینگ و فرای پرداخته بود که به این نتایج دست یافته است که متن کتاب بخوانیم بر اساس فرمول گانینگ

در حد توانایی دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی است ولی متن کتاب بنویسیم بر اساس همین فرمول پایین تر از توانایی دانش آموزان این پایه است.

در بحث اهمیت محتوای درسی در نظام آموزش و پرورش الحسینی و مؤمنی (1390) از کتاب های درسی به عنوان تأمین کننده ی اهداف آموزشی از قبل تعیین شده یاد کرده اند؛ چنانچه در فرایند آموزشی نتیجه ای غیر از برنامه مورد نظر بدست آید و یا متناسب با درک فراگیر نباشد لزوم توجه و بازنگری مطالب مورد تدریس ضروری می نماید؛ همچنین میرلوحی (1371) متذکر می شود که کحتوای درسی عنصر اصلی و هسته مرکزی برنامه های تعلیم و تربیتی است؛ این توجه ناشی از این حقیقت است که هر اندازه هم اهداف تربیتی عالی بود و مشخص شده باشد بدون داشتن محتوای خوب و مناسب امکان پذیر نخواهد بود.

حسینی نسب، (1377) در تحقیقی با عنوان تحلیل محتوای کتب درسی فارسی دوره ابتدایی به بررسی کتابهای فارسی پایه اول تا پنجم ابتدایی پرداخت. روش تحلیل محتوا در این پژوهش، ملاک قدرت خوانایی، ضریب درگیری، توالی مفاهیم، خصوصیات ظاهری، تطابق تصاویر با متن بوده است. نتایج تحقیق نشان داد که رنگ های شاد و داستانهای متنوع را به مولفان پیشنهاد داده است. (در ارزش و نگرش شیوه های تحصیلی قدیم و جدید نیز تفاوت اساسی وجود ندارد).

افروز به نقل از دیانی (1379) به بررسی سطح خوانایی اشعار کتاب فارسی پایه سوم پرداخته و نتیجه کرده است که فقط 25 درصد از اشعار کتاب فارسی پایه سوم با توان ذهنی دانش آموزان شهر تهران تناسب دارد.

شاخص گانینگ، این شاخص توسط رابرت گانینگ فوگ در سال 1951 و با هدف ارزیابی و تعیین سطح خوانایی مطالب کتاب های درسی براساس کلاس های آموزش رسمی طراحی شد کرم افروز (1372) در پژوهشی که پیرامون کتاب اشعار فارسی سوم ابتدایی انجام داد به این نتیجه رسید که اشعار این کتاب تا 25٪ با توان ذهنی دانش آموزان تناسب دارد؛ همچنین اشعار کتاب فارسی چهارم دبستان 50٪ با توان ذهنی دانش آموزان این پایه متناسب است. در تحلیل محتوای کتاب های درسی که توسط نیک چهره محسنی در سال 1354 انجام شد مشخص شد که به طور کلی بعد شناخت و تعقل در کتاب های درسی دوره ابتدایی مورد توجه نبوده است؛ علاوه بر این، مضمون های معقوله ی تعقل و شناخت نیز از جهت تفکر تحلیلی یا یادگیری و شناخت به شکل هماهنگی ارائه نشده بودند؛ به این معنا که مواردی مانند جستجوی علت تجزیه و تحلیل و روابط میان علت و معلول که از مصادیق تفکر تحلیلی هستند بسیار کمتر از مواردی بودند که از مصادیق یادگیری بودند و به مسئله کسب دانش می پرداختند (حسنی، 1354؛ 50).

تحلیل محتوای سطح خوانایی کتاب های بخوانیم چهارم و پنجم ابتدایی بر اساس شاخص سطح خوانایی گانینگ؛ نتایج حاصل از این تحلیل سطح خوانایی در بین بخش های اول و وسط کتاب چهارم، تفاوت محسوسی دارد و هر دو متن از سطحی بالاتر از سطح توانایی دانش آموزان چهارم ابتدایی قرار دارند به علاوه بین سطح خوانایی بخش دوم و سوم کتاب پنجم هم تفاوت وجود دارد و هر دو متن از نظر سطح خوانایی بالاتر از سطح توانایی دانش آموزان پنجم بود (مصطفی شیخ زاده، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی ارومیه).

تعیین شاخص های سطح خوانایی گانینگ در محتوای کتاب هدیه آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی ایران، نتایج حاصل از این تحلیل: میزان سطح خوانایی بخش های اول و دوم کتاب پایه چهارم با بخش سوم تفاوت محسوسی وجود دارد و هر سه بخش در سطحی بالاتر از سطح توانایی دانش آموزان قرار دارد. همچنین میان سطح خوانایی بخش های دوم و سوم کتاب پنجم با بخش اول تفاوت وجود دارد و هر دو متن از نظر سطح خوانایی بالاتر از سطح توانایی دانش آموزان کلاس پنجم است؛ بنابراین هیچ یک از این دو کتاب متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش آموزان این دو مقطع تحصیلی نیست و دارای میزانی از درجه دشواری در خوانایی است (عباس شکاری، زکیه نجاریان، 1393).

روش تحقیق:

تحلیل محتوا از کاربردی ترین روش های پژوهش در علوم انسانی، اجتماعی و رفتاری است. روشی برای توصیف عینی، منظم و کمی محتوای ارتباطات برای تغییر و پی بردن به نگرش درونی به کاربرده می شود.

تحلیل محتوا به روش گانینگ جزء روشهای کمی می باشد در تحلیل محتوای کتاب درسی اغلب از دو تکنیک کلی فرمول های خوانایی و ابزارهای فهرستی یا چک لیستی که هر تکنیک از تعدادی روش مختلف تشکیل یافته، استفاده می گردد به طور خلاصه، فرمول خوانایی درجه ی پیچیدگی زبانی مثل متن کتاب یا درجه خوانایی سایر متون را تعیین می نماید. این فرمول به وسیله ی تجزیه و تحلیل متن کتاب و اندازه گیری درجه خوانایی می پردازد این تجزیه و تحلیل به ویژه بر روی واژگان، عبارات و بندهای یک نوشته متمرکز می شود و با شمارش آنها (کلمه ها و جمله ها) و استفاده از فرمول رابطه ای مشخص، میزان و درجه ی سختی یا درجه تناسب متن با سن کلاسی یا سطح توانایی خواندن متن را مشخص می سازد (جعفری هرندی و همکاران، 1387)

فرایند و نحوه ی تعیین سطح خوانایی نوشته ها در شاخص گانینگ به ترتیب زیر می باشد:

1- انتخاب یک نمونه 100 کلمه ای از ابتدا، یک نمونه 100 کلمه ای از وسط و یک نمونه 100 کلمه ای از اواخر نوشته به طور تصادفی

2- شمارش تعداد جملات هریک از نمونه ها

3- مشخص کردن متوسط طول جملات از طریق تقسیم تعداد کلمات بر تعداد جملات کامل هر نمونه یک 100 کلمه ای

4- شمارش تعداد کلمات سه هجایی و بیش از سه هجایی موجود (کلمات دشوار) در هر کدام از متون یک 100 کلمه

5- جمع کردن تعداد کلمات دشوار با تعداد متوسط کلمات در جملات

6- ضرب کردن حاصل جکع تعداد کلمات دشوار و متوسط کلمات در جملات با عدد ثابت 0/4

7- محاسبه میانگین نتایج هر سه نمونه از طریق جمع کردن و تقسیم به تعداد

مرحله اول: انتخاب نمونه: 100 کلمه از سه جای مختلف کتاب به طور تصادفی انتخاب شد

مرحله دوم: شناسایی کلمات دشوار 4 هجایی یا بیشتر که آنرا با علامت N نشان می دهیم

مرحله سوم: شمارش تعداد جملاتی که 100 کلمه از آن استخراج شده است

مرحله چهارم: باید طول جمله را محاسبه نمود که با فرمول
$$L = \frac{\text{تعداد کلمات}}{\text{تعداد جملات}}$$
 بدست می آید و در نهایت برای محاسبه جواب نهایی باید طول

جمله را با کلمات دشوار جمع نموده و در 0/4 ضرب کرده؛ این کار را برای 3 نمونه انتخابی انجام می دهیم ودر اخر برای به دست آوردن سطح کلاسی جواب همه ی آنها را جمع می کنیم و بر 3 تقسیم کرده و با این کار سطح کلاسی به دست می آید که سطح کلاسی نشان دهنده این است که افراد باید چند سال درس خوانده باشند تا این کتاب مناسب آنها باشد سپس سطح خوانایی را محاسبه می کنیم؛ در سطح خوانایی باید سطح کلاسی را با عدد 6 جمع کنیم سپس عددی که به دست می آید نشان دهنده سطح خوانایی یعنی سن فراگیر است که با خطای ± 1 محاسبه می شود

نمونه 1 از فارسی سوم ابتدایی ص 21:

سپس در ادامه گفت: «بچه ها، می دانید که ورزش برای سلامتی، مفید است. بهتر است همه ی ما، هر روز برنامه ای برای ورزش کردن داشته باشیم. اگر ورزشی با نظم و ترتیب و پیوسته انجام دهیم، می توانیم به خوبی در آن رشته، پیشرفت کنیم. برای ورزش کردن به صورت حرفه ای، اول رشته ی مورد علاقه ی خود را انتخاب کنید، سپس در آن رشته، آموزش ببینید و تمرین کنید.»

آن روز، بعد از تعطیلی مدرسه همراه دوستم به طرف خانه راه افتادیم. از او پرسیدم: «راستی تو کدام رشته ورزشی را بیشتر دوست داری؟» جواب داد: «تا به حال به این موضوع فکر.

تعداد کلمات	4
تعداد جملات	9
طول کلمات دشوار	0/4
ترکیب کلمات دشوار با طول 0/4×	1/76

نمونه 2 از فارسی سوم ص 57:

در زمان های دور فرمانروایی زندگی می کرد که خیلی دوست داشت از حال همه مردم، باخبر باشد. برای همین یک روز تصمیم گرفت به شهرهای مختلف برود و زندگی مردم را از نزدیک ببیند. لباس معمولی پوشید تا کسی او را نشناسد. آن وقت به راه افتاد و رفت و رفت تا به روستایی رسید. روستا، سرسبز و پر از درختان میوه بود. گفت: «به به! عجب روستایی! چه میوه هایی! چه جای با صفایی!» همانطور که درخت ها و سبزه ها را نگاه می کرد از دور پیرمردی را دید که روی زمین، کار می کند. جلوتر رفت. دید پیرمرد در حال کاشتن گردو است.

تعداد کلمات	3
تعداد جملات	13
طول کلمات دشوار	0/2
ترکیب کلمات دشوار با طول 0/4×	1/28

نمونه 3 از فارسی سوم ص 103:

با ارزش هستند ولی زبان فارسی، زبان ملی ما ایرانیان است و برای حفظ میهن بسیار با اهمیت است. از گروه «دانش»، یکی بلند شد و گفت: «آنچه برای یک کشور مهم است؛ پیشرفت در زمینه های علمی و کشاورزی است. اگر ما در علم و صنعت پیشرفت کنیم، میهن ما همه جا معروف و سربلند می شود.» در این هنگام نماینده ی گروه «همبستگی» گفت: «دوستان! ما فکر می کنیم چیزی که بیشتر از همه برای پتاسداری از میهن لازم است، تکیه به قرآن و اسلام و پیروی از رهبر است که باعث اتحاد مردم می شود. ما اگر یاور هم باشیم.

تعداد کلمات	5
تعداد جملات	8
طول کلمات دشوار	0/6
ترکیب کلمات دشوار با طول 0/4×	3/44

سطح کلاسی: $(3/44+1/28+1/76)=6/48 \div 3=2/1 \pm 1$

سطح خوانایی: $2/1+6=8/1 \pm 1$

این کتاب مناسب کودکان 9 سال می باشد و سطح آن بسیار مناسب است.

نمونه 1 از فارسی پنجم ص 28:

بعضی در دل خندیدند و با خود گفتند: «نکند طبیب بزرگ ما ، هوس خوردن کباب کرده است؟!». به هر حال، با رسیدن گوشت ها، طبیب بزرگ شهر دستور داد تا آنها را در چند نقطه شهر از شاخه درخت آویزان کنند. همه از این فرمان طبیب شگفت شده شدند، اما طبیب ادامه داد: «اکنون همه به خانه هایتان برگردید. چند روز دیگر به شما خواهیم گفت بهترین محل برای ساختن بیمارستان کجاست». پس از چند روز طبیب بزرگان شهر را نزد خود فراخواند و به آنها گفت: «بگویید تکه های گوشت را بیاورند» > چند نفر رفتند و گوشت ها را آوردند. بعضی از گشت ها خوشکیده و بعضی فاسد و بد.

تعداد کلمات	7
تعداد جملات	9
طول کلمات دشوار	0/7
ترکیب کلمات دشوار با طول $\times 0/4$	3/08

نمونه 2 از فارسی پنجم از ص 72:

این کتاب ، خیلی خوب است. تازه آمده؛ برای شما مناسب است. من و بهمن به طرف او رفتیم. کتاب را از دستش گرفتیم و نگاهی به اسمش کردیم، «نام آوران دیروز، امروز، فردا». آقای فرهنگ گفت: «این کتاب، شما را با بزرگ مردان و دلاوران دیروز و امروز میهن عزیز مان ایران، آشنا می کند، شما اگر گذشته و امروز تان را خوب بشناسید، در آینده نزدیک، خودتان هم یکی از نام آوران فردای ایران خواهی شد». من به شوخی گفتم «آقای فرهنگ! پس لطف کنید یک جلد هم به بهمن بدهید، تا میان این نام آوران، بر سر خواندن کتاب، کشمکشی پدید نیاید». ایشان هم لطف کردند.

تعداد کلمات	8
تعداد جملات	10
طول کلمات دشوار	0/8
ترکیب کلمات دشوار با طول $\times 0/4$	3/52

نمونه 3 از فارسی پنجم ص 123:

ستاره به سیمای همسرش عبد الله، خیره شد و گفت: «چرا با حسین این اندازه، سر و کله می زنی ؟باید بگذاریم بیشتر به بازی برود. اندک اندک که حالش بهتر شود، نماز را هم یادش می دهم». عبد الله ، لبخندی زد و گفت : «همه میدانند که تو مادر دلسوز و همسر مهربانی هستی، اما از این پس ، درس و مشق حسین را به خود من و آموزگارش واگذار کن». من نمی خواهم حسین را از تو دور کنم، یا رنج های فراوانت را نادیده بگیرم، بلکه می خواهم بگویم که از این پس ، من دیگر توتنایی، فرصت و آگاهی آن را ندارم که به حسین چیزی بیاموزم، باید برایش آموزگاری بیاورم. - این چه.

تعداد کلمات	9
تعداد جملات	7
طول کلمات دشوار	1/2
ترکیب کلمات دشوار با طول $0/4 \times$	14/08

سطح کلاسی: $3/08 + 3/52 + 4/08 = 10/68 \div 3 = 3/5 \pm 1$

سطح خوانایی: $6 + 3/5 = 9/5 \pm 1 = 10$

این کتاب برای کودکان سن 9/5 تا 10 سال مناسب است پس فارسی پنجم دبستان از نظر خوانایی مقداری ضعیف است.

طرح روی جلد کتاب پنجم تا حدودی با محتوا هماهنگ نیست؛ کتاب از نظر محتوای نوشتاری و از نظر بعضی ملاک ها در سطح بالا ولی مثلاً از نظر تقویت خلاقیت در سطح پایینی است و مطالب جنبه ی حفظی دارد؛ کتاب از نظر تقویت پژوهشگری، دانش آموزان را به این جهت هدایت می کند؛ کتاب از نظر تقویت روح فلسفی در سطح پایینی قرار دارد و از نظر پرسش هایش ضریب درگیری قابل قبولی داشت. کتاب از نظر تصاویر و بحث تفاوت فرهنگ ها و ارتباط محیطی توجه چندانی نشده و در بقیه موارد توجه شایانی شده است همچنین کتاب از نظر اهداف و ابعاد مثلاً به حقوق فرد در جامعه توجه نکرده است.

نتیجه گیری:

پس نیاز است تا محتوای کتب درسی مورد بررسی و تحلیل قرارگیرد تا با بازنگری و تجدید نظر و اصلاح برنامه و محتوای کتب درسی زمینه رشد و پیشرفت تحصیلی را فراهم آورد. وقتی کتاب جذابیت نداشته باشد تمام بار روح بخش آن برعهده معلم است، به نظر بنده می توان با روش هایی مثل تعیین تکلیف خلاقانه برای هر درس یا موضوع های انشایی و داستان گونه، کتاب را جذاب تر کرد. معلم این را می داند ولی واقعا گاهی حجم دروس دیگری مثل ریاضی به انها اجازه نمی دهد دنبال این خلاقیت ها بگردند

همچنین میرلوحی (1371) متذکر می شود که کحتوای درسی عنصر اصلی و هسته مرکزی برنامه های تعلیم و تربیتی است؛ این توجه ناشی از این حقیقت است که هر اندازه هم اهداف تربیتی عالی بود و مشخص شده باشد بدون داشتن محتوای خوب و مناسب امکان پذیر نخواهد بود.

منابع:

[1] امیری، مهدی، 1394. تحلیل محتوای کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی بر اساس شاخص سطح خوانایی گانیگ، اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم تربیتی.

- [2] ابراهیمی، کمال؛ سلیم، موسی، 1385. تحلیل سطح خوانایی محتوای کتاب بخوانیم و فارسی قدیم، پایه اول ابتدایی، ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی.
- [3] اسد پور، مصطفی، 1394. تحلیل محتوای کتاب سوم دبستان سال تحصیلی 94-95 از نظر حیطه های رفتاری و تصاویر و متن نوشتاری، سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی، روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.
- بارن، لورنس و همکاران، 1375. تحلیل محتوا، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
- [4] پیرایش، سجاد، 1393. تحلیل محتوای کتاب بخوانیم و بنویسیم پایه چهارم ابتدایی سال 92-93 براساس فرمول خوانایی گانینگ و فرای، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- [5] حسینی نسب، داوود، 1377. تحلیل محتوای کتب درسی فارسی دوره ابتدایی تبریز، دانشگاه تبریز.
- [6] درکیوند، سامان، 1396. تحلیل محتوای کتاب فارسی خوانداری پایه دوم ابتدایی بر اساس تکنیک ویلیام رومی، سطح خوانایی گانینگ و مفهوم بهداشت، در سومین همایش ملی پژوهش های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران.
- [7] دیانی، محمد حسین، 1397. سنجش خوانایی نوشته های فارسی؛ خوانا بودن برای کودکان، نوسودان، نوجوانان، مشهد، کتابچه رایانه ای
- [8] رومانی، سعید، 1391. تحلیل محتوای مطالعات اجتماعی (تاریخ) پایه پنجم ابتدایی ضریب درگیری ویلیام رومی به روش خوانایی گانینگ.
- [9] رومانی، سعید و همکاران، 1392. تحلیل محتوای کتاب علوم پایه سوم با توجه به روش خوانایی گانینگ، ضریب درگیری ویلیام رومی و هدف های آموزشی بلوم.
- [10] رضوانی، روح الله، 1389. عیار پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران: رشد
- [11] سهرنی، علی اکبر و همکاران، 1390. پروسه ی تحلیل محتوای کتاب بخوانیم پنجم ابتدایی از منظرهای مختلف
- [12] شیخ زاده، مصطفی، 1387. تحلیل محتوای سطح خوانایی کتاب های بخوانیم چهارم و پنجم ابتدایی بر اساس شاخص سطح خوانایی گانینگ، شماره 9، 84-98.
- [13] شکاری، عباس؛ نجاریان، زکيه، 1391. تعیین شاخص های سطح خوانایی گانینگ در محتوای کتاب هدیه های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی ایران، در پژوهش در برنامه ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی برنامه ریزی درسی) شماره 33، دوره 9؛ 71-79.
- [14] عبدالمالکی، صابر، 1394. تحلیل محتوای سطح خوانایی کتاب فارسی بخوانیم ششم ابتدایی بر اساس شاخص خوانایی گانینگ فوگ، همایش ملی آموزش ابتدایی.
- [15] عنبری، حریم السادات؛ دژکوهی، محمد جواد، 1394. خوانایی سنجش کتاب فارسی ششم ابتدایی با روش های فلش، گانینگ فوگ، پاور، مک لافلین، اولین همایش ملی مدرسه فردا.
- [16] فضل اللهی، سیف الله و همکاران، 1399. روش شناسی تحلیل محتوا با تاکید بر تکنیک خوانایی سنجی و تعیین ضریب درگیری متون، 71-94.
- [17] فضل اللهی، سیف اله؛ ملکی توانا، منصوره، 1390. ارزیابی و خوانایی کتاب علوم پایه سوم ابتدایی بر اساس 5 فرمول گانینگ، فلش، لافلین، فرای و کلوز، سال ششم، شماره 22، 141-162.

[18] فضل‌اللهی، سیف‌الله، 1374. ارزشیابی و تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی سال سوم رراهنمایی بر اساس مدل‌های تحلیل محتوا و و بررسی دیدگاه دبیران مربوطه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی، گرایش برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، اصفهان.

[19] فلاح، مهرزاد، 1392. بررسی کتاب جدیدالتألیف فارسی سوم دبستان.

[20] گودرزی، زهره و همکاران، 1386. تحلیل مقایسه‌ای محتوای کتاب‌های فارسی بخوانیم از نظر سطح خوانایی در پایه دوم و سوم ابتدایی با استفاده از فرمول‌های فلش، فرای و گانینگ، ارومیه: دانشگاه آزاد اسلامی

[21] گودرزی، ماندانا؛ چناری، گلناز، 1395. راهنمای عملی تحلیل محتوای کتاب درسی دوره ابتدایی، اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی مطالعات اجتماعی ایران

[22] محمدی اترگله، مصطفی و همکاران، 1395. تحلیل محتوای سطح خوانایی کتاب فارسی ششم ابتدایی براساس شاخص‌های گانینگ و کلوز، اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی مطالعات اجتماعی ایران.

[23] معروفی، یحیی؛ یوسف زاده، محمد رضا، 1388. تحلیل محتوا در علوم انسانی، (راهنمایی عملی کتاب‌های درسی) همدان، سپهردانش.

[24] مطهری، سولماز، 1397. تحلیل ساختار ظاهری و محتوای کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی آموزش و پرورش ایران، ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران.

[25] مؤمنی، مریم؛ الحسینی، محمد، 1390. راهنمای عملی تکنیک تحلیل محتوا با تأکید بر کتب و رسانه‌های آموزشی، همدان: انتشارات فرتاب؛ ناشر: همکار ظفر.

[26] نوریان، محمد، 1390. راهنمای عملی تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، تهران.

[27] هرنیدی، رضا و همکاران، 1387. تحلیل محتوا روشی پر کاربرد در مطالعات علوم اجتماعی، رفتاری، انسانی با تأکید بر تحلیل محتوای کتابهای درسی، روش‌شناسی علوم انسانی حوزه دانشگاه. ش 55، 33-58.

[28] یارمحمدیان، محمدحسین، 1385. تحلیل محتوا یک روش پژوهش منظم برای توصیف عینی و کمی محتوای کتاب‌ها و متون برنامه‌درسی ویا مقایسه پیام‌ها و ساختار محتوا با اهداف برنامه‌درسی است.

[29] Gunning, R.1952. The technique of clear writing, New York :McGraw-Hill.